

Letselschadebureau Haaglanden
T.a.v. de heer J. de Bruin
Postbus 82018
2508 EA 'S-GRAVENHAGE

Geachte heer de Bruin,

Op uw verzoek heb ik het intern onderzoek van het ministerie van Defensie Commando Diensten Centra van 14 mei 2009 doorgelezen.

Als opsteller wordt kolonel-arts H.A. Gerretsen genoemd

Ten aanzien van de inleiding heb ik weinig opmerkingen, hetzelfde geldt voor het interne onderzoek daar het hier slechts een melding van punten betreft zoals door de opsteller van het onderzoek zijn uitgevoerd.

Ten aanzien van de samenstelling valt op dat de onderzoeker uitgaat van twee samenstellingen van de stof PX-10 met twee codes.

Opvallend hierbij is dat in elk geval in beide oplossingen minstens 20% aromaten voorkomt, een percentage dat volgens de medisch wetenschappelijke literatuur toch duidelijk als schadelijk voor de mens moeten worden betiteld.

Ook de minerale oliën, de additieven en de vetzuren kunnen duidelijk als schadelijk worden beschouwd.

Gelukkig vermeldt de onderzoeker wel dat ook in de nota van de inspecteur Geneeskundige Dienst der zeemacht uit 1980 aangegeven wordt dat benzeen, toluen en xyleen aanwezig waren in PX-10.

Daarnaast blijken er in PX-10 in 1988 en 1989 niet nader gespecificeerde aromaten voor te komen die, zoals boven genoemd, als schadelijk voor de mens moeten worden gezien.

Dit komt ook naar voren onder punt 3.2 in de rapportage.

Hier worden zowel inademing van de damp als huidcontact schadelijk genoemd.

Onder punt 3.4 wordt gesteld dat vetzuren geen schadelijke effecten op de mens zouden hebben.

Dit is echter onjuist daar bekend is dat alcohol met vetzuren, waar het in dit geval om gaat, een ontvettend effect op de huid hebben en daardoor de huid barrière aantasten.

Dit kan uiteindelijk leiden tot overgevoelighedsreacties en een gemakkelijk doordringen van de huid met andere stoffen.

Alleen daaruit blijkt al dat er wel degelijk sprake is van schadelijke bijeffecten van de vetzuren esters.

Ten aanzien van de additieven geeft de WHO in 1984 ook al de nodige schadelijke bijwerkingen aan.

Dit wordt echter slechts terloops genoemd in de interne rapportage.

Onder punt 3.6 worden verschillende substanties genoemd die aanwezig zijn in PX-10.

Er wordt nader ingegaan op de eventuele concentratie in de opgeloste vloeistof, echter, er wordt niet ingegaan op het feit dat door verdamping de concentratie in de ruimte waar werkers met de stof PX-10 moesten werken, beduidend hoger kan zijn.

Het is medisch en toxicologisch gezien dan ook onjuist om te stellen dat de concentratie slechts een vaststaande waarde zou hebben.

Blad : 2
Datum : 30 juni 2009
Betreft : PX-10 onderzoeksrapport 14 mei 2009

Dit zou juist zijn bij een adequate afzuiging en ventilatie, echter uit onderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat dit punt bij Defensie aan boord van de schepen juist problematisch was.

Wat dit betreft is de absolute concentratie dan ook niet van overwegend belang.

Punt 4 gaat vervolgens over de relevante historische regelgeving waarbij duidelijk naar voren komt dat sedert 1973 xyleen, toluen en benzeen vermeld moesten worden volgens de EEG, de voorloper van de Europese Unie.

In Nederland is deze richtlijn op 1 augustus 1980 geïmplementeerd.

Deze zaak qua etikettering is medisch gezien niet direct van relevant belang zodat ik commentaar hierop verder achterwege laat.

Interessanter wordt punt 5 waar de potentiële gezondheidsrisico's worden besproken.

Hier wordt door de auteur van Defensie gesteld dat door derden te gemakkelijk relaties worden gelegd tussen ernstige aandoeningen en het werken met PX-10.

Deze stelling is niet onderbouwd daar de wetenschappelijke literatuur eenduidig is.

Ik heb u reeds een literatuurlijst doen toekomen waarin een correlatie tussen de aromatische koolwaterstoffen in het algemeen en benzeen, xyleen en toluen in het bijzonder, en de uitwerking op de gezondheid van de mens duidelijk naar voren komt.

Het is wel erg gemakkelijk om aan deze literatuurlijst volledig voorbij te gaan en hier zelfs niet eens kennis van te nemen.

Ook ondergetekende heeft in de adviezen over de verschillende separate zaken aan u duidelijk gesteld dat er rekening gehouden dient te worden met gezondheidsrisico's die iemand loopt door eigen gedrag of privéactiviteiten, het kan echter niet zo zijn dat daardoor de uitwerking van de aromatische koolwaterstoffen simpelweg terzijde kan worden geschoven.

Hiervoor heeft de wetgever het begrip proportionele schade in het leven geroepen.

Ten aanzien van de opmerking over de mate van blootstelling kan ernstig gediscussieerd worden daar het bij het ontstaan van kanker vaak om mutagene uitwerkingen gaat waarbij niet direct een bepaalde dosis noodzakelijk is.

Het gaat hier vaak om toevalsfactoren waarbij veranderingen in het erfelijk materiaal (genen) ontstaan waardoor kanker ontstaat.

De dosis c.q. de mate van blootstelling kan dan ook sterk variëren per individu.

Uit de literatuur komt naar voren dat het medisch gezien niet direct noodzakelijk is daarvoor een bepaalde concentratie bereikt te hebben.

Epidemiologisch onderzoek, hetgeen inmiddels ruim voorhanden is, toont wel degelijk schade, zelfs door een lage concentratie van blootstelling, aan.

Simpelweg stellen dat een bepaalde drempelwaarde bereikt moet worden, is dan ook wel erg kort door de bocht.

De onduidelijkheid wordt zelfs door de verschillen in samenstelling van de verschillende PX-10 oplossingen nog versterkt.

De schema's die vervolgens worden gegeven, zijn zeer onvolledig en hieruit blijkt dat de medische literatuur niet adequaat is bestudeerd.

Ik verwijs nogmaals naar de literatuurlijst welke ik u reeds eerder heb doen toekomen.

Ook deze lijst is inmiddels al lang niet meer volledig, echter, hieruit wordt wel duidelijk dat er veel meer schadelijke uitwerkingen van de aromatische koolwaterstoffen bestaan dan door de interne onderzoekers van Defensie in hun tabel worden gemeld.

Fruikend is daarbij dat gesteld wordt dat de gezondheidsrisico's van het hoofdbestanddeel terpentijn als geïsoleerde blootstelling niet duidelijk zijn onderzocht.

Blad : 3
Datum : 30 juni 2009
Betreft : PX-10 onderzoeksrapport 14 mei 2009

De literatuur betreffende aromatische koolwaterstoffen daarentegen is echter wel uitgebreid, waarbij duidelijk naar voren komt dat er sprake is van een schadelijke uitwerking op de gezondheid van de mens in het algemeen.

Vanzelfsprekend zijn de bronnen die op pagina 11/27 worden genoemd een onderbouwing van het door mij gestelde.

De tabellen die vervolgens op pagina 12, 13 van het rapport worden gegeven, zijn zeer summier en onvolledig en daarom van weinig waarde.

Ik adviseer u Defensie nogmaals te wijzen op de uitgebreide lijst met literatuur die al voorhanden is.

Diverse epidemiologische studies hebben de uitwerking van aromatische koolwaterstoffen op mens en dier duidelijk aangetoond.

Gelukkig komt ook de interne onderzoekscommissie tot de conclusie dat een extern vervolgonderzoek noodzakelijk is.

Dat juist de deskundigheid binnen Defensie ontbreekt, wordt alleen al uit dit rapport duidelijk.

Mij ontgaat vervolgens wat de term "gezag" aan relevantie draagt, daar het hier om een zuiver wetenschappelijke vaststelling gaat, waarbij duidelijke schadelijke uitwerkingen zijn aangetoond.

Gezag is alleen noodzakelijk bij twijfelachtige verbanden waarvan in het onderhavige dossier geen sprake kan zijn.

Het feit dat onderzoekers ervan uitgaan dat er bij Defensie bij het gebruik in de samenstelling van PX-10 drie fasen waren, maakt het geheel er inderdaad niet helderder op, echter duidelijk is dat Defensie tot en met 1985 PX-10 oplossingen met benzeen van de producenten heeft afgenomen.

De opmerking dat vanaf 1985 vrijwel geen benzeen meer aanwezig zou zijn geweest, wordt slechts onderbouwd door een telefoonnotitie van de DMO, waarin vermeld staat dat vanaf 1987 slechts 1% aromaten en vrijwel geen benzeen meer aanwezig zou zijn.

Vervolgens wordt aangevoerd dat in een analyse van PX-10 1988 slechts 0,05% benzeen zou zijn aangetroffen.

Hierna neemt de commissie aan dat ná 1985 geen blootstelling aan benzeen meer zou hebben plaatsgevonden.

Hierbij wordt eraan voorbij gegaan dat de oude voorraden zeker zullen zijn opgebruikt en dat in de notitie over het intern onderzoek op pagina 5/27 vermeld staat dat ook in 1985 nog 20% aromaten aanwezig was in de terpentine.

De vermelding onder 6.4 is dus duidelijk strijdig met de vermelding onder 3.1.

Een dergelijke strijdigheid is niet acceptabel en werkt zeker niet duidelijkheid bevorderend.

Daarnaast wordt gemeld dat bij de toepassing van PX-10 oneigenlijk gebruik niet kan worden uitgesloten.

Het is toch te zot voor woorden dat PX-10 zelfs bij het reinigen van werkbladen in de keukens is gebruikt.

Hoe dit tot stand is gekomen, is niet relevant, ernstiger is dat het überhaupt heeft kunnen plaatsvinden.

Ten aanzien van de verdere rapportage wil ik geen commentaar op papier zetten aangezien dit niet de taak van een medicus is.

Wel heb ik commentaar op de samenvatting van de scenario's, daar hier wederom een aanname wordt gedaan waaruit zou moeten blijken dat tussen 1980 en 1985 het benzeengehalte in PX-10 lager zou zijn dan gemeld.

Blad : 4
Datum : 30 juni 2009
Betreft : PX-10 onderzoeksrapport 14 mei 2009

Op pagina 23/27 wordt echter wederom gemeld dat het gehalte aan aromaten 70% zou zijn, echter, ook dit berust op een aanname waarna in 1985 het gehalte aan aromaten maximaal 20% zou zijn.

Wederom wordt hier volledig voorbij gegaan aan de schadelijkheid van aromatische koolwaterstofverbindingen in het algemeen.

Hierover is de medische literatuur helder zodat het probleem ten aanzien van de blootstelling hieraan blijft.

Indien daarbij nog in acht genomen wordt dat de mutagene, lees: kankerveroorzakende, werking van de stoffen niet direct concentratiegebonden is, haalt dat de stelling onderuit, dat blootstelling aan bewuste koolwaterstoffen onvoldoende was om schadelijk te zijn

Al met al kan deze rapportage de toets der kritiek zeker niet doorstaan.

Er wordt voor het gemak voorbij gegaan aan het feit dat er inmiddels een arsenaal aan medische literatuur voorhanden is waarin de schadelijke werking van de aromatische koolwaterstoffen duidelijk is beschreven.

De eindconclusie dat een extern onderzoek noodzakelijk is, is verheugend, zij het dat dit betekent dat de uitkomst van dit onderzoek nog geruime tijd op zich zal laten wachten, hetgeen waarschijnlijk te laat is voor de diverse oud-medewerkers van het Ministerie van Defensie, die ondertussen aan diverse vormen van kanker lijden.

Erop vertrouwend u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben, teken ik,

met vriendelijke groet,

de medisch adviseur